

Беларус

ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

ЦАНА — PRICE ₷ 50

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
POST ADDRESS: BIELARUS, P. O. BOX 109, JAMAICA, N. Y. 11431, Tel.: AX 1-8038

Год XXI. № 169 Нью Ёрк May — Травень — 1971 New York Vol. XXI. № 169

БЕЛАРУСЬ-ЗАХОДНЯ ВАРОТЫ НА МАСКВУ

1. ЯШЧЭ ЗА ЦАРСКАЙ ИМПЭРЫІ

Беларусь у моц свайго геапалітычнага палажэння заўсёды была натуральнымі варотамі дзеля паходу сілаў Захаду на Москву. Праз гэтыя вароты ў пачатку XVIII ст. ішлі Швэды Карла XII, напачатку XIX ст. — Напалеон, у бягучым стагодзьдзі — армія кайзера Вільгельма і Гітлера.

У сувязі з гэтым у палітычных і стратэгічных плянах яшчэ царскае Рәсей систоматична праходзіліся мерадрыёмы, каб гэтыя вароты зрабіць для Москвы найбольшы надзеіным, а для ворага — няпраступным. Больш таго, з абагальненем расейскага імпэрыялізму царская палітыка рабіла ўсё магчымае, каб з Беларусі зрабіць вароты для свае імпэрыялістычнае экспаніі на заход. У габінэтах царскіх міністраў панаваў пагляд, што найлепшым спосабам умацавання гэтых сваіх варотаў і зрабіць іх выпадовым пладармам супраць Захаду — поў-

ная русыфікацыя ў трывманье ў стане бязкультур'я ѹ эканамічнай адсталасці ненадзейны для Москвы беларускі народ і не дапусциць да ягонага нацыянальнага этадрэжэння ѹ выхаду на толькі на міжнародную, але ѹ нутрана-расейскую палітычную арэну.

Вось чаму спасярод усіх паняволеных Расейскай народу русыфікацыя Беларусі была наймацнейшая ѹ найболыг безаглядная. Вось чаму спасярод усіх паняволеных народу нацыянальнае адраджэнне Беларусі пачалося найпазней і ѹ найцяжэйшых абстайнах. І таму ѹ мамант развалу царскае імпэрыі ѹ канцы Першага сусветнага вайны беларускі народ, хоць і абвесьціў сваю дзяржаўную незалежнасць і адварванье ад Рәсей, нацыянальна ѹ палітычна быў яшчэ недасцелым, каб сваю незалежнасць утрыгнаць і абараніць.

2. І ТАКСАМА ЗА ИМПЭРЫІ САВЕЦКАЙ

Гэтую русыфікатарскую палітыку царскае Рәсей ў дачыненіі да Беларусі цалком пераняла ў спадчыне ды яшчэ ўдасканаліла Рәсей бальшавіцкая. Як падзвяджаныя навет савецкія гісторыкі, абвешчаныне 1-га студзеня 1919 году Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі было канечнай рэакцыяй Масквы на абвешчаныне самымі Беларусамі 25 сакавіка 1918 году Беларускай Народнай Рэспублікі. Падобна як і ў Акце 25 Сакавіка, бальшавікі таксама абвесьцілі Беларускую савецкую рэспубліку ѹ этнографічных межах беларускага народу, каб неўзабаве, далучыўшы да Савецкай Рәсей Віцебшчыну, Смаленшчыну, Магілёўшчыну ѹ Гомельшчыну, рэшту беларускую тэрыторыю пеграфармаваць у Літві — Літоўска-Беларускую Савецкую Рэспубліку. Калі-ж паўстала незалежная Летуві Літві стаўся нярэальнym, адбылося ў 1920 годзе новае абвешчаныне БССР, але ўжо толькі на тэраторыі шашцёў паветаў Меншчыны. Ад гэтага моманту ѹ пачынаецца несамоўтая маніпуляцыя ѹ гандаль беларускім землямі.

І толькі пасля пісакам беларуское нацыянальнае съветамасці адбылося ў 1924 годзе першаў ўзбуйненіе БССР часткамі Віцебшчыны і Магілёўшчыны, а ў 1926 годзе — другое ўзбуйненіе Беларускай ССР часткаю Гомельшчыны. Аднак і тады больш за паларыну беларуское тэрыторыі ўлучна із Смаленшчынай і Гомельшчынай зрабіць для Беларусі афіцыйна, здаецца ўпяршыню яшчэ, падзвяджаныя ѹ савымі вярхоўнымі камуністычнымі органамі на Беларусі. Нядайныя яшчэ сакратар ЦК КПБ Станіслав Пілатовіч у сваім інтар’е ў маскоўскім часопісе „Наш современник“ (№12 за сінекань 1970) з вышыні свайго партыйнага становішча заяўляў: „Народ беларускі любіць расейскую мову, уражае ёю сваёй другой роднай мовай. І мы ня без пачуцця задавальненія азначаем, што ў Беларусі з кожным годам павялічваецца колыкасць людзей, што, побач з беларускай, дасканала ведаюць расейскую мову ѹ звязкай ахвогт карыстаюцца ёю ў сваім жыцці“. Звынаваціўшы даўлеі беларускіх нацыянальных змяжой за тое, што яны „прывязаныя ўзялікіх народу да вялікага расейскага народу намагаюцца па-паклённіку выясняць“, як адрыў ад нацыянальной культуры, нацыянальной мовы”, Пілатовіч заявіў, што ўсё „тое, што намагае посыху савецкіх людзей на іхных слуху да камунізму, ворагі расцэнываюць, як зло для наіхных народу“. Паводзілі ўсіх законаў лёгкі адсколь ясная выснова, што адным з гэных, шляху да камунізму — русыфікацыя! Адсюль далешняя выснова, што змагацца з русыфікацыяй — гэта змагацца з паходам да камунізму, што ўжо караецца паходам ўсея строгасці закону.

Дзеля прыкладу, звёрнем увагу на кафіціент русыфікацыі ѹ выдавецкай дзейнасці на Беларусі. З выдаванага ў тагоду ўсесоюзнай Кніжнай Палатай на Маскве даведніка „Печать СССР“ відаць, што паводзілі колыкасці кніжных выданій на роднай мове Беларусі стаіць напесадліцім месцы перад Туркменскай ССР, што налічвае больш за два мільёны жыхарства, у працэнтных паказыніках — на самымі апошнімі месцы і ў некалькі разоў ззаду навет за Туркменскай ССР.

У часе леташняга перапісу жыхарства СССР было пытанне: якой другой мовай народу СССР свободна ўладаюць, апрача свае роднай мовы? Вось-жо ўсё 49% Беларусі падало, што яны, апрача беларускай мовы, свабодна ўладаюць і расейскай мовай. А ў кніжнай прадукцыі БССР апошнім гадоў паводле згаданага даведніка „Печать СССР“ толькі 20% кніжак друкуецца на беларускай мове, а 80% — на мове расейскай. Значыцца, для 51% беларускага нароту, што не ўладае свабодна расейской мовай, гэны 80% выдаваных у Беларусі кніжак недаступныя. Зьява бяспрэцэнтнай і ѹ найвышэйшай ступені кур'ёзна!

Увага была адзедзеная Беларусі, навет раўнучы да больш сэпарацыйна настроенай Украіны.

Палітыка строгага падбору ѹ частае замены камуністычных кафраў на Беларусі праводзіцца ѹ сінія. На XXVII з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі, што адбыўся 22-24 лютага сёлага, у Цэнтральным Камітэте партыі была найбльшая спасярод усіх іншых савюзных рэспублікай колыкасць новавыбранных. Колыкасць новавыбранных сяброў ЦК КПБ, у замену ранейшых, цяпер адсунутых, дасягнула на Беларусі 54%. Гэтае адхіленне ад сяброўства ў ЦК КПБ больш палавіны ягонага ранейшага складу выгілядае ўжо на легальна прарадзеную паўтынную чыготку.

5. А РУСЫФІКАЦЫЯ ШАЛЕЕ

Раўналежна з умацоўваннем Камуністычнай партыі ўжо падвойнае палітычнае ролі ѹ зўзначеные русыфікацыі, якія на Беларусі найвайстройшыя ѹ найболыг безаглядная, чымся ѹ іншых саюзных рэспубліках. Русыфікатарская мота Камуністычнай партыі апошнім часам была афіцыйна, здаецца ўпяршыню яшчэ, падзвяджаныя ѹ савымі вярхоўнымі камуністычнымі органамі на Беларусі. Нядайныя яшчэ сакратар ЦК КПБ Станіслав Пілатовіч у сваім інтар’е ў маскоўскім часопісе „Наш современник“ (№12 за сінекань 1970) з вышыні свайго партыйнага становішча заяўляў: „Народ беларускі любіць расейскую мову, уражае ёю сваёй другай роднай мовай. І мы ня без пачуцця задавальненія азначаем, што ў Беларусі з кожным годам павялічваецца колыкасць людзей, што, побач з беларускай, дасканала ведаюць расейскую мову ѹ звязкай ахвогт карыстаюцца ёю ў сваім жыцці“. Звынаваціўшы даўлеі беларускіх нацыянальных змяжой за тое, што яны „прывязаныя ўзялікіх народу да вялікага расейскага народу намагаюцца па-паклённіку выясняць“, як адрыў ад нацыянальной культуры, нацыянальной мовы”, Пілатовіч заявіў, што ўсё „тое, што намагае посыху савецкіх людзей на іхных слуху да камунізму, ворагі расцэнываюць, як зло для наіхных народу“. Паводзілі ўсіх законаў лёгкі адсколь ясная выснова, што адным з гэных, шляху да камунізму — русыфікацыя! Адсюль далешняя выснова, што змагацца з русыфікацыяй — гэта змагацца з паходам да камунізму, што ўжо караецца паходам ўсея строгасці закону.

Ворагам нумар адзін Камуністычнай партыі ўважае беларускую паўтычную эміграцыю ѹ Вольным Сьвєце, і гэта галоўна таму, што яна перашкаджае ўмацоўваць гэтыя заходнія вароты для паходу на Москву сілуа Захаду, а адначасна ѹ вароты для маскоўскіх імпэрыялістичных плянаў на Захадзе. Вымоўны з гэтага гледзінча артыкул быў загадчык пра прапаганды ў складзе ЦК КПБ Савэлія Пайлава „Стратэгія і анатомія хлускі“ ў часопісе „Полым“ за жнівень 1970 г. пра быццамы-быў на пэровы раз наставішчы савецкага амбасадара ѹ Польшчы да студзеня 1957 да лютага 1961 г. Перад тым быў ён таксама сакратаром ЦК КПБ.

САКАВІКОВЫЯ УГОДКІ У КАНГРЭСЕ ЗША

53-ія ўгодкі абвешчаныя дзяржавай народнай незалежнасці Беларусі ўрачыстыя быў адзначаныя ѹ толькі беларускай эміграцыяй, але да нашага саветавання далучыўся й Кангрэс ЗША. Шмат якія Сэнатацы, Кангрэсманы, а таксама й Губернаторы штатаў прыслалі з нарады беларускага нацыянальнага съвята свае прызвішныя беларускім арганізацыям ды высуплі ѹ Сэнате й Палаце Рэпрэзэнтантата ѹ працамові ѹ дэкларацыямі, у якіх падтрымлівалі нацыянальна-вызвольнічыя імкненія беларускага народа.

Адзін з іх, рэспубліканскі Сэнатор із штату Колёрадо Гордон Элёт у свайгі прамове ѹ Сэнате 25 сакавіка, між іншым, асьветыў: „Калі-ж, — а та дзень, на якім падзялена ѹ савецкі дэмністрызм будзе знішчаны спрэядліўшымі дамаганіямі паняволеных народаў і наўжынай ворожасцій вольных людзей цэлага съвёту, тады беларускі народ будзе ўзнагароджаны за ту вытрываласць, якую ён праявіў у часе цяжкае няволі“.

У вадзічаныне Дня Незалежнасці Беларусі прамаўлялі ѹ Сэнате наступныя Сэнатары: Hugh Scott (R), Pennsylvania, Garrison A. Williams (D), New Jersey, James I. Buckner (C-R), New York, Robert Taft (R), Ohio, William Proxmire (D), Wisconsin, Charles H. Percy (R), Illinois, I. Glenn Beal (R), Maryland, Charles Matthias (R), Maryland, Richard Schweibert (R), Pennsylvania, Birch Bayh (D), Indiana, Gordon Allot (R), Colorado.

З прамовамі ѹ Палаце Рэпрэзэнтантата вystупалі наступныя Кангрэсманы: Edward I. Patten (D), New Jersey, James I. Delaney (D), New York, Frank Horton (R), New York, Peter A. Peyster (R), New York, Joseph Halpern (R), New York, John I. Rooney (D), New York, Norman F. Lent (C-R), New York, Henry Heinstroski (D), New Jersey, James I. Howard (D), New Jersey, Cornelius E. Gallagher (D), New Jersey, Robert A. Roe (D), New Jersey, William B. Widnell (R), New Jersey, William Broomfield (R), Michigan, John D. Dingell.

6. СТРАХ ПЕРАД ЭМІГРАЦЫЯЙ

Ворагам нумар адзін Камуністычнай партыі ўважае беларускую паўтычную эміграцыю ѹ Вольным Сьвєце, і гэта галоўна таму, што яна перашкаджае ўмацоўваць гэтыя заходнія вароты для паходу на Москву сілуа Захаду, а адначасна ѹ вароты для маскоўскіх імпэрыялістичных плянаў на Захадзе. Вымоўны з гэтага гледзінча артыкул быў загадчык пра прапаганды ў складзе ЦК КПБ Савэлія Пайлава „Стратэгія і анатомія хлускі“ ў часопісе „Полым“ за жнівень 1970 г. пра быццамы-быў на пэровы раз наставішчы савецкага амбасадара ѹ Польшчы да студзеня 1957 да лютага 1961 г. Перад тым быў ён таксама сакратаром ЦК КПБ.

„У сваіх плянах „крыжовага падходу“ супраць першай краіны савілізм і дэялігічны дызерсантызм вялікія месцы адзілі дэйнічнай савецкай амбасадару ѹ Польшчы ѹ трайці, што перад гэтым знаходзіўся на становішчы сакратара ЦК КПБ. Першы з іх быў адправлены ў 1955 годзе ранейшыя пісары сакратар ЦК КПБ, а па Сталінай сімерці сябрами ЦК КПСС П. Панамарэнка, які падзяліўся ў складзе савецкага амбасадара ѹ Польшчы да студзеня 1957 да лютага 1961 г. Перад тым быў ён таксама сакратаром ЦК КПБ.

Імпэрыялістам вельмі хацелася-б, каб у Беларусі і цяпец, і асабліва, на кафіціент русыфікацыі ѹ выдавецкай дзейнасці супраць Савецкага Саюзу на саветавання гэтулькі нападаў і паклёпаў, як на эміграцыю беларускую, хоць яна і сваёй колыкасці, і савілізм дэйнічнай савецкай амбасадару ѹ Польшчы ѹ трайці, што перад гэтым знаходзіўся на становішчы савецкага амбасадара ѹ Польшчы да студзеня 1957 да лютага 1961 г. Перад тым быў ён таксама сакратаром ЦК КПБ.

Не вожаючы, аднак, на ўсе савецкія мерадрыёмы, няма нікіх абектаў, якія апноўваюць, што яны перад гэтым знаходзіўся на становішчы савецкага амбасадара ѹ Польшчы да студзеня 1957 да лютага 1961 г. Перад тым быў ён таксама сакратаром ЦК КПБ.

Беларускі народ, як і ўсе нерасейскія народы, ніколі ня будзе бараць саветавымі турмамі, у якіх ён паняўлены маскоўскім камунізмам!

Дзівасіл

BIE LARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World

Published monthly by

BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.,

Subscription \$ 6.00 yearly.

„БЕЛАРУС” — Газета Беларуса ў Вольным Сывеце
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.

Выдае: Беларуска-Амэрыканскэ Задзіночанне

Вышыска зь перасылкай — 6 дал. на год.

Незамоўленыя рукапісы назад не звязтаюца.

БЕЛАРУСЫ Ў ПЕРАПІСЕ 1970 ГОДУ

Толькі ў красавіку сёлета ў са-
векім друку звязаліся дакладней-
шыя лікі перапісу жыхарства СССР,
што праводзіўся 15 студзеня 1970 г.
Перапіс гэты на тэрыторыі ўсяго
СССР запісаў 9,052,000 Беларусаў,
ці на 1,139,000 больш чым было за-
пісаны ў часе перапісу памярэдняга,
1959 году. З гэтага ліку ў БССР
жыло 7,290,000, а за межамі свае
рэспублікі 1,762,000, ці 20%. Дык
кажаны пяты Беларус у СССР зна-
ходзіцца цяпер не на сваёй роднай
землі, а ў Сібіры, ці ў іншых кра-
ёх імпэрыі.

У Беларускай Рэспубліцы, якая
у часе перапісу мела 9,002,000 жы-
хароў, Беларусы складалі 81%. Ра-
сейцаў петрапіс выявіў 938 тысячаў
(10.4%), Паллякаў 383 тыс. (4.3%),
Украінцаў 191 тыс. (2.1%). Жылоу
148 тыс. (1.6%), іншых 52 тыс.
(0.6%).

Беларусы, калі прыраўнаць лікі
да дадзеных перапісу 1959 г., захва-
валі дакладнаў свой працэнты стан
у рэспубліцы. Паважнейшыя зъме-
ны звязлі затое ў ліках жыхарства
расейскага ды польскага. Расейцаў
цяпер у рэспубліцы на 278 тыс.
больш чым было ў 1959 г., а Пал-
лякоў на 156 тыс. менш. Да пажа-
нейшага ўзросту ліку жыхарства
расейскага дайшло, зразумела, дзе-
ля далейшага масавага насылан-
ня ў межы рэспублікі расейскіх ка-
лянільных адміністрацій. У выні-
ку сяньня кожны дзесяткы жыхар
рэспублікі Расеец.

Менш ясныя прычыны спаду лі-
ку жыхароў, што запісаліся Палляко-
мі. Паколькі ў міжперапісных гадох
ніякое масавае эміграцыі жы-
харства польскага з БССР ня было,
дых спад ліку Паллякоў мусей мец
іншыя прычыны. Ведамы, што ў 1959 г. Паллякамі ў БССР запіса-
ліся ў вялікім ліку беларускія ся-
ляне „польскае” каталіцкага веры.
Траба думачы, што больш сведа-
мае свае нацыянальнасці, ды ўжо
не пад упłyvamі пропаганды поль-
скага каталіцкага духавенства, ма-
ладзейшыя вясковыя пакаленія Бе-
ларусоў-каталікоў цяпер ня бlyтае
рэлігіі з нацыянальнасцю і ў часе
апошнія перапісу яно падало свае
нацыянальную прыналежнасць
згодна з сваёй беларускай роднай
мовай, а не паводле свае „поль-
скага“ веры.

Калі перапіс 1959 г. на тэрыторыі
СССР, але за межамі БССР, зары-
гістраваў 1.381.000 Беларусоў, дык
перапіс 1970 г. выявіў іх ужо 1.762,-
000, ці на 381.000 больш. Гэта, яс-
на, вынік масавых вывазаў Бела-
rusau з свае зямлі на работы ды пе-
расяленіні ў вонсія, пераважна на-
далейшыя азійскія, ізві імпэрыі.
Хоць бальшыню іх, як паказаў па-
перадні перапіс, ужо адразу пасыла-
валіся за межамі свае бацькаў-
чыны. Калі ў краёх вольнага съве-
ту Беларусы маюць свой беларускі
друк, саё часап'сы, свае культур-
на-нацыянальныя арганізацыі, свае
цэркви ды школы, Беларусы СССР
за межамі свае рэспублікі — на Си-
біры, у Казахстане, ды ў іншых кра-
ёх імпэриі, — пазбаўлены ё самога
права на родную школу, свой
друк, свае арганізацыі, сваё нацыя-
нальна-культурнае жыццё. Як па-
даваў савецкі друк, і нявінны
спробы арганізаціяў у Сібіры свае
беларускія хоры партыя хутка зду-
шила. Гэта сяньня ў практицы
выглядае „ленінскай нацыянальнай
палітыкай” Масквы.

Калі, не звязаючи на ўсе наро-
дагубныя мерапрыемствы Масквы
лік Беларусаў у СССР, як паказаў
апошнія перапіс, ўсё-ж расце, гэта
яскравы доказат гераічнае абароны
беларускім народам свае мовы, сва-
их спрадвечных культурных трады-
ций, сваёго існавання. Лікі пера-
пісу 1970 году важкі дакумент гіс-
торыі на доказ дэтага.

A. Багровіч

ВЫСТАУКА АБРАЗОУ
ГАЛІНЫ РУСАК

У нядзелю 4-га травеня ў залі Бе-
ларускага Грамадзкага Цэнтра ў
Нью-Ёрку (Бруклін, 401 Атлянтык
Ав.) адбылася выстаўка абразоў
(усіх 46) сп-ні Галіны Русак. Вы-
стаўку наладзіў Беларускі Інстытут
Навук і Мастацтва. Др. В. Тумаш,
старшыня БІНІМ, прадстравіў мас-
таку назедальнікам выстаўкі, пасы-
ля чаго сп-ні Русак прачытала
вельмі цікавы разбор на тему
„Мастак і асроддзізде”. Абрэзы Га-
ліны Русак, прысьвеченныя ў лад-

НА 100-ГОДЗДЗЕ БЕЛАРУСКАГА СЛОУНІКА

Летася споўнілася 100 год ад вы-
дання ў 1870 годзе Імпаратарскай
Акадэміяй навукаў у Петраградзе
„Словаў беларускага наречія”
Івана Насовіча. Гэта ўажная дата
у гісторыі не толькі беларускіх мо-
ваведаў, а й нааугл беларускіх куль-
туры была адзначаная ў БССР
адно напачатку сёлетняга году, ды
адзначаная назыдзіў сціпліа ў ня-
сумерна да важнісці гэтае падзеі.
У Інстытуце мовазнаўства імя Яку-
ба Коласа Акадэмія навыкаў БССР
адбылася напачатку студзеня наву-
ковая канферэнцыя для вузлага
спасыялістіў або, як называ-
ная была ў прэсе, „чытанын”,
прысьвеченая стагоддзю Насові-
чавага Слоуніка, а ў распублікан-
скіх газетах быў замешчаны ля-
жніцы камунікат прасаў агенцтвы
„БЕЛТА” ў 22 радкі вузкой газэт-
най шылдзіцы пра гэны „чытанын”
ды гэта ж кароценька за-
цемка моваведа Алеся Каўруса ў
газэце „Літаратура і Мастацтва”.
Сыходам за гэтым, у тэй-же „Лі-
таратуры і Мастацтве” за 22 студзеня
быў надрукаваны на Насовічу
Слоунікі невялікі артыкул Я. Ка-
мароўскага й І. Шадурскага пад вы-
моўным загалоўкам „Вяха ў гісторы-
і мовазнаўства”.

І гэта ўсё, чым была адзначаная
гэта ўзапраўды „вяха ў гісторыі
мовазнаўства”, якую яшчэ сучас-
нік І. Насовіча, выдатны расейскі
філолаг, акадэмік Сразунаўскі быў
адзначаны, як „навуковыя заслугі
рэдкую ня толькі ў славянскай фі-
лалёгіі, але і ў ёўрапейскай”. На-
вес часапісы „Польмі” й „Маладо-
сьць” зусім не адзначылі гэтае
заслугі нацыянальнае даты. Калі Акадэмія
навукаў СССР зрабіла ўзапраўды
карысную для навукі справу, пе-
рэвыводы фатографічным спосо-
бам у 1955-56 гг. трох выпускі ка-
пітальных „Беларусов” акадэміка
Я. Карскага, прысьвеченыя гісто-
рыйчнай граматыцы беларускіх мо-
ваведаў нацыянальных архівіз-
аўтографічныя даты. Калі Акадэмія
Слоунік, як сказана ў згаданым ар-
тыкуле „Літаратура і Мастацтва”,
гэта „буйнейшае даследаванье,
якое і па сённяшні дзень ня стры-
ціла сваёй навуковага і практыч-
нага значэння”. А тымчасам Слоунік
гэты сяньня яшчэ большая бібліо-
графічнай рэдкасць, чымся
праца акадэміка Карскага.

Із сціплых юбілейных водгукай
у друку чытага і не даведа-
цца, што, калі браце гісторычна,
дых на 100-ыя, а 375-ыя споўніліся
сёлета ўгодкі першага нааугу беларус-
скага слоуніка выдатнага куль-
турнага й грамадзкага дзеяча Вялі-
кага Княства Літоўскага Лаўрэн-
ція Зізанія — ягонага „Лексіса”,
выдадзенага ў 1596 годзе ў Вільні.
Калі, аднак, узялі на ўлагу факт,
што „Лексіс” Лаўрэнція Зізанія
мае сяньня, хоць і важнае, але ўжо
вылучна гісторычнае значэнне, мож-
на ўсё-ж пачынае навуковую гі-
сторыю беларускіх моваведаў ад
Слоуніка І. Насовіча.

Паўторым за згаданым артыку-
лем Я. Камароўскага й І. Шадурскага
іхнай ацэнкі Насовічавага Слоуніка.
Яны пішуць: „Выданы ў 1870 годзе „Слоуніка беларус-
кага мовы” стала падзеяй, якія
пакрылі народнага беларусаў, а
загадкаваўшы народу ўсю мову савец-
кіх аўтараў”.

Ведамы літаратурны крытык
Алесь Яськевіч пра згаданы „Рус-
ка-беларускі слоунік”, — а то-ж
самае мей ён на думцы і ў дачы-
нені да „Беларуска-рускага слоуніка”
1962 году. Абодві яны аба-
вязываюць і сяньня, як нарматыўныя
слоунікі. Тымчасам слоунікі гэтыя,
зрэштаваныя няпоўнымі 15 і 10 годамі,
далёка не адпавядаюць сянь-
няшнім навуковым патребам. З про-
цьмы іншых прывядзэм сяньняшнія
акэнцы гэтых слоунікаў адно трох
атласаў тэктаграфічных атласаў
беларускай мовы”, нажаль, аказаўся зыня-
вочнымі тым, што тэрыторыя па-
зырыенная сучаснай беларускай мо-
ваведаў ізяўліна пакрываеца ў гэтым
атласе з сяньняшнімі адміністра-
цыйнымі межамі БССР, як быццам
вонкіх гэтых межаў няма ўжо ў
съледу беларускай мове. Наўбіль-
шым здабыткам беларускага лексы-
каграфіі як толькі паваенага, а ў
усіх савецкага пэрыяду афіцыйна
уваожаеца „Руска-беларускі слоунік”
1953 і „Беларуска-рускі слоунік”
1962 году. Абодві яны аба-
вязываюць і сяньня, як нарматыўныя
слоунікі. Тымчасам слоунікі гэтыя
зрэштаваныя няпоўнымі 15 і 10 годамі
далёка не адпавядаюць сянь-
няшнім навуковым патребам. З про-
цьмы іншых прывядзэм сяньняшнія
акэнцы гэтых слоунікаў адно трох
атласаў тэктаграфічных атласаў
беларускай мовы”, нажаль, аказаўся зыня-
вочнымі тым, што тэрыторыя па-
зырыенная сучаснай беларускай мо-
ваведаў ізяўліна пакрываеца ў гэтым
атласе з сяньняшнімі адміністра-
цыйнымі межамі БССР, як быццам
вонкіх гэтых межаў няма ўжо ў
съледу беларускага пэрыяду афіцыйна
уваожаеца „Руска-беларускі слоунік”
1953 і „Беларуска-рускі слоунік”
1962 году. Абодві яны аба-
вязываюць і сяньня, як нарматыўныя
слоунікі. Тымчасам слоунікі гэтыя
зрэштаваныя няпоўнымі 15 і 10 годамі
далёка не адпавядаюць сянь-
няшнім навуковым патребам. З про-
цьмы іншых прывядзэм сяньняшнія
акэнцы гэтых слоунікаў адно трох
атласаў тэктаграфічных атласаў
беларускай мовы”, нажаль, аказаўся зыня-
вочнымі тым, што тэрыторыя па-
зырыенная сучаснай беларускай мо-
ваведаў ізяўліна пакрываеца ў гэтым
атласе з сяньняшнімі адміністра-
цыйнымі межамі БССР, як быццам
вонкіх гэтых межаў няма ўжо ў
съледу беларускага пэрыяду афіцыйна
уваожаеца „Руска-беларускі слоунік”
1953 і „Беларуска-рускі слоунік”
1962 году. Абодві яны аба-
вязываюць і сяньня, як нарматыўныя
слоунікі. Тымчасам слоунікі гэтыя
зрэштаваныя няпоўнимі 15 і 10 годамі
далёка не адпавядаюць сянь-
няшнім навуковым патребам. З про-
цьмы іншых прывядзэм сяньняшнія
акэнцы гэтых слоунікаў адно трох
атласаў тэктаграфічных атласаў
беларускай мовы”, нажаль, аказаўся зыня-
вочнымі тым, што тэрыторыя па-
зырыенная сучаснай беларускай мо-
ваведаў ізяўліна пакрываеца ў гэтым
атласе з сяньняшнімі адміністра-
цыйнымі межамі БССР, як быццам
вонкіх гэтых межаў няма ўжо ў
съледу беларускага пэрыяду афіцыйна
уваожаеца „Руска-беларускі слоунік”
1953 і „Беларуска-рускі слоунік”
1962 году. Абодві яны аба-
вязываюць і сяньня, як нарматыўныя
слоунікі. Тымчасам слоунікі гэтыя
зрэштаваныя няпоўнимі 15 і 10 годамі
далёка не адпавядаюць сянь-
няшнім навуковым патребам. З про-
цьмы іншых прывядзэм сяньняшнія
акэнцы гэтых слоунікаў адно трох
атласаў тэктаграфічных атласаў
беларускай мовы”, нажаль, аказаўся зыня-
вочнымі тым, што тэрыторыя па-
зырыенная сучаснай беларускай мо-
ваведаў ізяўліна пакрываеца ў гэтым
атласе з сяньняшнімі адміністра-
цыйнымі межамі БССР, як быццам
вонкіх гэтых межаў няма ўжо ў
съледу беларускага пэрыяду афіцыйна
уваожаеца „Руска-беларускі слоунік”
1953 і „Беларуска-рускі слоунік”
1962 году. Абодві яны аба-
вязываюць і сяньня, як нарматыўныя
слоунікі. Тымчасам слоунікі гэтыя
зрэштаваныя няпоўнимі 15 і 10 годамі
далёка не адпавядаюць сянь-
няшнім навуковым патребам. З про-
цьмы іншых прывядзэм сяньняшнія
акэнцы гэтых слоунікаў адно трох
атласаў тэктаграфі

З Ъ БЕЛАРУСКАГА САВЕЦКАГА ДРУКУ

ЛЕНИНСКАЯ НАЦЫЯНАЛЬНАЯ ПАЛІТЫКА НА ПРАКТИЦЫ

„На так даўно газета „Вячэрні Мінск” паведаміла, што ў Эстоніі адкрыўся 80-ы па ліку дзяржаўны музей. У нашай распубліцы толькі 39 музеяў; з іх літаратурных — 4 (Літаратурны музей Янкі Купалы і яго філіял у Вязынцы, Літаратурны музей Я. Коласа і яго філіял у Мікалаеўшчыне). Мала? Вельмі вельмі мала!

Іа нейкай крыйднай і недараўальнай абыякавасці мы да гэтага часу ня маём яшчэ музэю Максіма Багдановіча. Здаецца, сёньня ня траба даказаць і пераконваць, які гэта вялікі і шматланны пісьменнік. Чым больш расце і багацее наша літаратура, тым большай паўстаете перад намі гэтая велічна і трагічная сваім лёсам фігура, зорка, што съвеціцца на пастытчымі небасхіле побач з Я. Купалам і Я. Коласам. Талент, роля і месца М. Багдановіча ў беларускай нацыянальнай літаратуре вязь перабольшання аналагічныя таленту, ролі і месцу Лесі Украінкі ў украінскай пазії. Дык чаму-ж мы не павучымся ў суседзіі, як траба шанаваць памяць сваіх вылатных людзей?

Няма і музэю Ф. Багушэвіча. Здавалася, маючы ўсе магчымасці, каб у Кушчлянах, дзе захаваўся дом пасты, зрабіц цікавы і багаты мемарыяльны музэй. Аднак гэта, на вялікі жаль, ня здарылася. Асабістасць рэчы Ф. Багушэвіча трапіла ў Ашмянскі краязнічы музэй, часткова ў прыватных руках, многае беззваротна загінула. Сёньня ў занядбаным стае дом пасты. Яшчэ ў горшым выглядзе магіла Ф. Багушэвіча ў Жутланах — гэта нямы дакор нашай незразумелай абыякавасці.

Ці ня прыйшла пара пераўтварыць музэй К. Чорнага ў Цімкавічах у дзяржаўную культурна-ас্বятную ўстанову? Руплівымі рукамі настаўнікаў, вучняў і землякоў пісьменніка сабраны пікавыя матарыялы. Важны пачатак зроблены, цяпер траба асыгнаваны і хоць-бы адна штогодная адзінка.

Няма пакульштого музэю Ф. Скарыны, К. Каліноўскага, Ц. Гартнага, З. Бядулі. Было-б яшчэ паўбяды, калі-б у нас быў агульны Літаратурны музей беларускай літаратуре, дзе канцэнтраваліся брукапісі пісьменнікаў, разнастайныя матарыялы пра іх жыццё і творчасць, асабістасць рэчы. Але якога музэю ў нас на жаль, няма.

А чаму-б пры Дзяржаўнай біблія-

тэцы БССР імя Леніна ці пры фундамантальнай бібліятэцы АН БССР не зрабіць музэю беларускай кнігі, дзе была-б адлюстравана гісторыя беларускага кнігадруку, сабраная поўная калекцыя беларускай кнігі, матарыялы пра жыццё і дзеяньніцаў. Францышак Скарына — нашата гордасць і слава, і памяць яго тэрэбя належным чынам устанаваць. Да таго-ж у 1975 годзе спаўніеца 450 год, як друкарскі стаканок Ф. Скарыны быў перанесены з Прагі ў Вільню — пачалося ўпaryшыню кнігадрукаванье ў межах тэрыторыі нашай краіны. У Вільнюсе (г. зн. у Вільні — Рэд.) рыхтуюцца шырокія адзначыць гэты юбілей, толькі чамусыкі мы застаёмся збоку, нібы гэта слаўная дата не датычыць нашай культуры.

Марудна ідзе ў нас спраўа з устаноўкай помнікаў Янку Купалу і Якубу Коласу, Францышку Скарыну і Каставую Каліноўскаму. Нешта ня памітаю, каб Саюз пісьменнікаў паруўпісі адкрыць мэмарыяльны дошкі на дамох, дзе жылі Ц. Гартнага, П. Глебка, М. Клімковіч, Я. Пушча, М. Засім і інш. Тут ужо траба ня такія сродкі, патрэбныя толькі ініцыятыва. Колькі разоў ішла гаворка ў Саюзе пра ўвеківачаныя памяці беларускіх пісьменнікаў у нашай сталіцы і абласных гарадох. Аднак у Менску да гэтага часу няма вуліц В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча, Цёткі Ц. Гартнага, М. Багдановіча, М. Гарэцкага, П. Глебкі і многа іншых...

**

У мудрых піярэжыніх плянах наступнай піярэжыні прадугледжана ня толькі разыўцьцё эканомікі рэспублікі, але і нацыянальнай культуры. Няхай разам зь беларускай нафтой і калінай сольлю беларускім аўтамабілім і трактарамі, беларускай бульбай і лёнам ідуць у шырокі сьвет духоўных здабыткі народа! Няхай-жа хутчай на вуліцах нашай славнай сталіцы зьявяцца бронзавыя Янка Купала і Якуб Колас, няхай расчыніцца дзверы новых музэяў, няхай хопіц палепы выдаць акаладочныя зборы твораў нашых клясыкаў, няхай беларуская песня горда гучыць на палеткамі, а роднае слова ў школе!"

(Сыціян Аляксандровіч: Наш савітава абівязак. „Літаратура і Мастацтва”, 16 красавіка 1971).

НА КАЛЕНКАХ ПЕРАД „СТАРНЫМ БРАТАМ”

„Народ беларускі любіць расейскую мову, уважае яе сваёй другой роднай мовай. І мы не бяз пачуцця задавальненіні адзначаем, што ў Беларусі з кожным годам па-большвацца колькасць людзей, што побач з беларускай дасканала ведаюць расейскую мову ў звязку з ахвотай катыстаўцаў ёй у сваіх жыццях.

А чаму-б пры Дзяржаўнай біблія-

тэцы пісьменнікаў, разнастайныя матарыялы пра іх жыццё і творчасць, асабістасць рэчы. Але якога музэю ў нас на жаль, няма.

А чаму-б пры Дзяржаўнай біблія-

тэцы Сіндрэвіч

ЗОРКА ЗБАУЛЕНЬНЯ

АД РЭДАКЦЫИ: Зъмешчанае ніжэй апавяданыне „Зорка збаўлен’ня” напісаў адзін Беларус у Польшчы ў прыслу́й яго нам для надрукаваньня. За свае перакананыі быў ён засуджаны ў адседзеў чатыры гады ў турме павенанай Польшчы. Свае турэмныя перажыўаныі ўказаў ён у гэтым апавяданыне.

Усюды, як сягнуць вокам, цемра, як вожык. Ально вочы мае блішчапа дзіка. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і разьдзёрці на дробныя кускі ворагаў. А іх маю даволі. Замучылі мяне да паўсумерці. Сотні разаў маліў Усязыншчыга, каб забраў мяне да сябе. Толькі непахісная вера паўстрымоўвала мяне ад самагубства. Калоніца росточа, разрывая ѹдзельца. Зубы злосна ляскоюць, гатоўныя кожнае хвіліны разануць і

„НІХТО НЕ ЗАБЫТЫ, НІШТО НЕ ЗАБЫТА”

Пры ўспаміне аб тыповым краявідзе нашае краіны адразу згадваюцца радкі зь вершу заўчасна загінушага Паўлюка Шукайлы:

На Беларусі вада з крыві, Палеткі з курганом і кръжо.

Да тых ранейшых нязлічных курганоў-магілаў пасыль Другое сусветнае вайны далучыліся ў БССР дзесяткі новых, паміж якімі найблізіші вядомыя курганы-помінкі — Вечнае Славы пад Менскам, Бессьемяротнасці ў Воршы і Бессьемяротное Славы ў Полацку. Для ўшанавання памяці палеглых толькі сіламі моладзі устаноўлены 640 манументаў, абеліскі, мэмараўльныя дошчакі і выяўлены 4,327 раней невядомых іменаў. Адначасна ўзнікнуў там рух маладых съледы-пастаў, што стаўці сабе з эму пошукі занядбаных магілаў, кіруючыся пры гэтым лёзунгам: „Ніхто не забыты, нішто не забыта”. Але, на жаль, гэты лёзунг пашыраецца вылучна на вайну, а не на папярэдні ёй мірны час. Між тым яшчэ 10 год таму назад, 22-і звезд КПСС вырашыў: „Пабудаваць помінкі ў Маскве, каб увекавечыць памяць таварышоў, што сталіся ахвярамі самавольства”. І таму прыгадваецца цяпер беззліч іншых, найчасцей зусім зынікіх магілаў, у якіх ляжаць найвыдатныя сыны нашага народу.

Трыццаць пяць год таму назад, 16-га чырвена 1936-га году, усю нашу краіну страсянуў самотны стрэл у Доме ўраду. Старшыня Цэнтральнага Выканавчага Камітэту БССР Альесь Чарвякоў, пакінуўшы паседжанье пленуму КПБ, на якім, паводле безапэляцыйных дырэктыў з Москвы, тагачасныя сакнатаў партыі аблізу на яго незаслужаныя ахвяраванчыні, прыйшоў у свой габінат і там пакончыў з сабой. Хоць яго хавалі ў навет неахвараванай труне, безі вянкоў, музыкі ў прамоваў, але пахаванне, у якім удзельнічалі гаспадары, Беларусаў, ператварылася ў маўклівую палітычную дэмантрацыю. Ягону бадай зусім зынікую магілу, што знаходзіцца на могільніку па Дубровіцкай вуліцы, Беларусы ў часе вайны адгукалі ѹ аднавілі, аднак ці наўрад яна гэтак дагледжанаў цяпер. На тым-же могільніку, аблізу пры галоўным уваходзе на яго зьеўла, пахаваныя заставалікі Інстытуту Беларускай Культуры і першы прэзыдэнт Беларускай Акадэміі Навук Усевалад Ігнатоўскі. На патрабаваны НКВД дыпломатычнай, нібы ён разам з называнымі яму асобамі хацеў стварыць „Саюз Вызваленія Беларусі”, Ігнатоўскі ў лютым 1931 году адказаў самагубствам.

Ніхто ня ведае далей, дзе закапаны старшыня Саўніаркому БССР Мікола Галадзед, самае прозывішча якога сівітчыць ахвярамі паходжанін зь вясковас галечы. У часе допіту яго ў Менскім НКВД ён зынікнуўся з вакна чацвертага паверху на брук і забіўся на съмерць. І таксама нямаведама, дзе пахава-

Адкрыліся правільным душам... Акно адчынілася. Паказаліся ў ім уздрадаваныя ѹ зацікаўленыя твары. Гэтае зычлівае прыняцьцё асмеліла нас. З усіе моцы цяпер пелі: Хрыстос ускрэс! Хрыстос ускрэс! Хрыстос ускрэс!

Сыпей насту расходзіўся гучна ѹ бадзёра, аж рэха адклікалася па цэльых Сорыках. Як песня скончылася, Мечка зычлігу гаспаднін здраўя ѹ пецехі з дзетак, ды каб сканіка множылася ѹ хлеве, як зоркі на небе. Гаспадару жадаў, каб дойгаў ѹ шчасльва жыў у згодзе з жонкай, каб рупіўся пра дзяціні ды каб ураджай з поля на мог зымівіцца ѹ гумне ѹ съезірне. Ласкава ўсімі хадзічыся, гаспаднін ад душы ѿнам дзяякавала ѹ працягнула на талерцы паўкалы чырвоных яек. Мы паўкалы ѹ накіраваліся да наступнай хаты. Хадзілі гэтак ад хаты да хаты з пабожнай песнай і шырмы мі пажаданыямі. Усюды прыгімалі нас радансна ѹ зычлі.

У наступнай хате жылі катаўлікі. Акно ўжо, насыцеж расчынене, чакала на нас.

— Хрыстос паўстаў з мёртвых! — тройчы прагучыў Мечка.

— Прайдзіва з мёртвых пайдастаў! — адказала гаспадніна. — А ці ўміе-же съпяваць пакаталіцку?

— Умеем, — адказалі мы. Мэлдышы была амаль тая-ж, адно словы ѿншыя. З бадзёрымі мінамі паказвалі мы сваё майстроўства:

ны першы старшыня Беларускага савецкага ўраду і ёдзектар дэкрэту, якім была абвешчаная БССР, Зымістро Жылуновіч або Цішкі Гартны — слáўны пазэт, гарбар і аўтар першага беларускага раману. Ён памёр у красавіку 1937 году ў Магілёўскай псыхіяtryчнай бальніцы НКВД, у якую трапіў звар'іцёўшы пасыль наядзікіў допыту. У тым жа годзе шчырлы прыхільнік Цішкі Гартнага, начальнік рабённае міліцыі на Віцебшчыне, скарыстоўваючы сваё службовае становішча, спрабаваў адшукваць ягону магілі, а ў выніку эгата загінуў сам. І хочацца, каб цяперашняя моладзь выправіла на Беларусі тое, што ня мела магчымасці зьвязаць пакаленне жудасных 30-х гадоў, як зусім абліскоўлене ѹ старшызва.

Вельмі сумляваемся, але спадзяемся, што сучасныя маладыя съледы-пастаў не абмінцуць таксама ѹ страшніны ѿ тых-жэ 30-х гадоў Саладайкі, у ізолятарах якіх загінулі падобныя на скрыўленых тэх жудасныя ўмовы, у якіх загінулі з імем Беларусі на скрыўленых ад блюз вуснах Платон Галавач, Міхась Зарэцкі, Альесь Дудар, Атам Бабарэка, Тодар Кліпторны, Лукаш Калюга, Максім Гарэцкі, Юлі Таўбін, Паўлюк Шукайла, Ваціслаў Кавал, Сымон Баранавых, Сяргей Дарожны, Валеры Мараўкі, Міхась Багун і шмат іншых выдатных пісменьнікаў нашага народу.

Каб паспрабаваць знайсці іхнія маўгары, сучасныя маладыя съледы-пастаў тэбэ наведаць Калыму і Варкуту, Караганду і Нарым, Беларускі канал і Сахалін, Марыяnsk і Магадан. Хай іх не бянтэжаць сумлевы цяперашняга народнага пазэты БССР Аркадзія Кульшова, які ў сваім „Маналёту” піша:

Сябры мае! Пад пустак дыванамі Ці не абрываля безназоўнасць вам? Дзе дзэверы, што замкнуўся за вазіх іх, як зі цяперашняга месца ад-пачынку, але не выпадае-ж моладзі танчыць на бацькоўскіх касцёх. Ніхто ня ведае таксама ѹ маўгары, што не амбінцуць таксама ѹ страшніны ѿ тых-жэ 30-х гадоў Саладайкі, у ізолятарах якіх загінулі падобныя на скрыўленых тэх жудасныя ўмовы, у якіх загінулі з імем Беларусі на скрыўленых ад блюз вуснах Платон Галавач, Міхась Зарэцкі, Альесь Дудар, Атам Бабарэка, Тодар Кліпторны, Лукаш Калюга, Максім Гарэцкі, Юлі Таўбін, Паўлюк Шукайла, Ваціслаў Кавал, Сымон Баранавых, Сяргей Дарожны, Валеры Мараўкі, Міхась Багун і шмат іншых выдатных пісменьнікаў нашага народу.

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і 28 сакавіка 1970 г. у Саўт Рывэрс. Як падае „Царкоўніцтва”:

Ліст да Патрыярха Атэнагора напісаны ад імя Царкоўнага Зъезду,

які адбыўся 27 і

